

Bespreekpunten Stakeholderoverleg RES Foodvalley 26 maart 2020

25 maart 2020

Inleiding

Op 20 maart 2020 werd de “90%-versie” van de RES-Foodvalley aan het Stakeholderoverleg toegestuurd, met de vraag om te reageren met “fundamentele” bespreekpunten voor het overleg van 26 maart. In deze notitie zijn deze gebundeld en samengevat. Het is daarmee een bespreekvoorstel voor het overleg.

Elk van de bespreekpunten kent de volgende opbouw: we beschrijven kort het issue en door wie het is ingebracht. Vervolgens doen we – waar mogelijk – een voorstel voor de wijze waarop het in de concept-RES kan worden verwerkt. In deel twee van de notitie, onder “hamerpunten” hebben we punten opgenomen waarvan we voorstellen ze zonder bespreking over te nemen. Als daar punten tussen staan die wat iemand betreft wel besproken moeten worden, dan kan dit in het begin van het overleg worden aangegeven. Meer gedetailleerde tekstuele opmerkingen komen in deze notitie niet terug, maar worden uiteraard meegenomen in de aanpassing van het document.

Voor de bespreekpunten geldt dat tijdens het Stakeholderoverleg het issue kort wordt toegelicht, met de kans voor inbrengers om daarop aan te vullen of te specificeren. Vervolgens wordt het voorstel kort toegelicht en is er de kans voor alle deelnemers om erop te reageren.

Bespreekpunten

1. *Status en interpretatie Gelders Energie Akkoord*

Ingebracht door gemeenten Nijkerk en Barneveld

Issue: De GEA-ambitie wordt in H3 als kader neergezet, maar het is onduidelijk wat daarvan de consequenties zijn voor de RES. Behoeft een heldere uitspraak hoe de ambitie van GEA (55% reductie van CO2) wordt geïnterpreteerd.

Reactie: In het Startdocument is de ambitie van het Gelders Energieakkoord als uitgangspunt vastgelegd. Dit Startdocument is in alle algemeen besturen vastgesteld. Tegelijkertijd is de RES bedoeld om te onderzoeken wat een realistisch bod is voor duurzame energieopwek. We onderzoeken in de RES in hoeverre en op welke wijze de GEA-ambitie is waar te maken. Het voorlopige bod is substantieel, maar nog onvoldoende om de GEA-ambitie te realiseren.

Voorstel:

- In hoofdstuk 9 (concept-bod) en 12 (vervolgproces) benoemen dat voor het realiseren van de GEA-ambities meer nodig is en dat dit in het overleg tussen de zes Gelderse regio's moet worden besproken.

2. *Passage over kernenergie (hoofdstuk 4)*

Ingebracht door GNMF/NMU en ValleiEnergie

Issue: Er missen in het hoofdstukje over kernenergie nogal wat bezwaren, anders dan het radioactief afval, en er zijn geen kansen voor realisatie vóór 2030. Een onderzoek naar de mogelijkheden kan waardevol zijn, maar het zou een verspilling van tijd en middelen zijn als dit zich tot de regio Foodvalley zou beperken. Het is veel logischer om er bij het Rijk op aan te dringen op nationaal niveau zo'n onderzoek te doen, waaronder de SMR-centrales.

Reactie: Kernenergie is met het oog op politiek en maatschappelijk draagvlak belangrijk om mee te nemen in het stuk. Er kan nog eens naar (de balans in) de tekst worden gekeken. Het ligt inderdaad voor de hand om een onderzoek naar de mogelijkheden van kernenergie niet tot regio Foodvalley te beperken.

Voorstel:

- Tekst in hoofdstuk 4 nuanceren met meer aandacht voor de bezwaren
- In tekst aangeven dat het voor de hand ligt om een onderzoek nationaal te verkennen en het Rijk daartoe oproepen

3. *Beleid voor zon op land (hoofdstuk 7)*

Ingebracht door GNMF/NMU, provincie Gelderland en gemeente Nijkerk

Issue: Zon op land wordt nu vrijblijvend beschreven, met veel ruimte voor lokaal maatwerk. Consequentie kan zijn dat er geen level-playing field over de regio ontstaat. GNMF/NMU zou graag expliciet toevoegen dat elke gemeente een beleidskader voor zon en wind, incl. zonneladder, opstelt, en wel uiterlijk in 2020-2021. Een van de uitgangspunten voor dat maatwerk is dat gemeenten met regionale gebieds- en energiecoöperaties verkennen hoe invulling te geven aan gezamenlijke gebiedsregie. Provincie Gelderland benadrukt het belang hiervan en doet een concreet tekstvoorstel: bullet #4 (pagina 45): “*Gemeenten verkennen met regionale gebieds- energiecoöperaties hoe invulling te geven aan gezamenlijke gebiedsregie en projectondersteuning om te komen tot een regionale en evenwichtige invulling van het onderdeel zon op land*”

Reactie/voorstel:

- In tekst expliciteren dat elke gemeente uiterlijk in 2021 een beleidskader zon/zonneladder ontwikkelt
- Tekstvoorstel van provincie Gelderland overnemen, met de aanvulling dat dit voornemen in RES 1.0 concreter wordt uitgewerkt.

4. *Passage over windenergie in Natura 2000 gebieden (hoofdstuk 8)*

Ingebracht door GNMF/NMU, Provincie Gelderland, Provincie Utrecht

Issue: In de tekst wordt het rijk opgeroepen om windenergie op beperkte schaal mogelijk te maken binnen Natura 2000-gebieden. Natura 2000 is echter Europees beleid dat wordt uitgevoerd door de provincie. Bovendien staan de natuur- en milieuorganisaties niet achter de passage “Voor acceptatie van windenergie is het belangrijk dat er een gevoel van ‘eerlijk delen’ is, zowel tussen gemeenten maar ook tussen agrarisch gebied en natuurgebied.” Zij vinden dat natuurgebieden juist beter beschermd moeten worden, en niet minder. De tekst dient zich te beperken tot het vragen van medewerking aan het eerder vermelde onderzoek naar mogelijkheden voor wind in bos (waaronder N2000) in combinatie met het versterken van biodiversiteit. Provincie Gelderland doet een concreet tekstvoorstel dat hierbij aansluit: “*Daarom roepen we alle stakeholders, inclusief het Rijk, op om gezamenlijk de mogelijkheden voor windenergie in natuurgebieden te onderzoeken waarbij een goede belangenafweging van o.a. energietransitie en natuur gemaakt moet worden.*”

Reactie/voorstel:

- Passage over “eerlijk delen” uit de tekst verwijderen.
- Tekstvoorstel van provincie Gelderland overnemen.

5. *Ambitie concept-bod (hoofdstuk 9)*

Ingebracht door: gemeente Barneveld, gemeente Scherpenzeel, gemeente Ede

Issue: vanuit diverse gemeenten wordt aangegeven dat de ambitie van 1 TWh te hoog en niet realistisch is. Zij zouden liever een bod van 0,6 of 0,7 TWh opnemen. Barneveld benadrukt dat er daardoor ruimte blijft om in gesprek te gaan met inwoners/participatie en een aantal zaken zoals genoemd in het concept nader uit te werken

(zoeklocaties wind en zon niet langs infra). Eventueel later opschalen in een definitief bod kan altijd nog, afschalen niet/veel moeilijker. Overigens geven ook enkele stakeholders in hun reactie aan blij te zijn met de ambitie van 1,0 TWh: provincie Gelderland, GNMF/NMU, ValleiEnergie.

Reactie: De afweging is of we in de RES willen gaan voor een “veilig” bod waarvan we goed kunnen onderbouwen dat we het waarmaken of een “ambitie” waarvan het niet zeker is dat het ook lukt. In het de 90%-versie van de concept-RES is gekozen voor het tweede: een ambitie, dat anderen en onszelf verplicht om alles op alles te zetten. Het is wel een voorwaardelijke ambitie: het is alleen haalbaar als belemmeringen worden weggenomen. Daartoe doen we een stevig beroep op het rijk. Een mogelijke oplossing in deze afweging is om beide benaderingen te benoemen:

- een basis bod van 0,6 TWh, waarvan stakeholders durven zeggen dat het wordt gerealiseerd,
- én een ambitie van 1,0 TWh, waar we voor gaan maar waarvoor ook de nodige randvoorwaarden gelden.

We kunnen daarbij aangeven dat we in de periode naar RES1.0 verder uitwerken hoe de ambitie van 1,0 TWh kan worden gehaald.

Voorstel:

- Hoofdstuk 9 herschrijven conform bovenstaande benadering, waardoor sprake is van een bandbreedte
- Benadrukken dat de ambitie van 1,0 TWh alleen realiseerbaar is als belemmeringen worden weggenomen

6. Onderbouwing concept-bod (hoofdstuk 9)

Ingebracht door: gemeente Nijkerk, gemeente Ede, provincie Gelderland, provincie Utrecht

Issue: De bandbreedte van het concept-bod en daarop volgend de ambitie van 1 TWh wordt pas laat in het rapport gepresenteerd en komt daar ook enigszins uit de lucht vallen. De onderbouwing van deze cijfers is niet helder.

Reactie: de conclusie t.a.v. het bod komt inderdaad pas laat in het stuk naar voren en mogelijk enigszins uit de lucht vallen, hoewel het uiteraard ook in de publiekssamenvatting zal worden opgenomen.

Voorstel:

- In het voorwoord verwijzen naar de ambitie van 1TWh (als hierover overeenstemming is, zie bespreekpunt 5)
- In hoofdstuk 9 een tabel opnemen met de opbouw van de verschillende onderdelen van het bod (die volgt uit hoofdstuk 7)

7. Bronnen op warmtekaart (hoofdstuk 10)

Ingebracht door: GNMF/NMU, ValleiEnergie,

Issue: Biomassa ligt gevoelig. Vanuit ValleiEnergie wordt aangegeven dat ze moeite hebben met deze bron, GNMF/NMU ging er van uit dat vanwege de gevoeligheid de kaart zich zou beperken tot de infrastructuur/techniek aansluiting, en niet tevens de bronnen zou vermelden. De bronnen staan er echter toch nog op.

Reactie: In het stakeholderoverleg is een vorige versie van de warmtekaart besproken. Daarop stonden niet alleen de bronnen vermeld, maar ook geprioriteerd op basis van een afwegingskader. In dat overleg is afgesproken om deze prioritering weg te nemen, gelet op de gevoeligheid van bepaalde keuzes en de daarmee samenhangende politieke afweging. De potentiële bronnen zelf zijn echter wel inzichtelijk gemaakt, met de opmerking dat een afweging welke bron kan worden ingezet nog volgt.

Voorstel:

- De potentiële bronnen op de kaart handhaven

- Nog iets steviger benoemen dat de afweging welke bronnen in te zetten nog moet plaatsvinden

8. Lokaal eigenaarschap (hoofdstuk 11)

Ingebracht door ValleiEnergie, GNMF/NMU, Provincie Gelderland en provincie Utrecht

Issue: De tekst over lokaal eigenaarschap is erg summier en op sommige punten multi-interpretabel. Vanwege tijdsdruk en de technische beperking van de video-bespreking kon de werkgroep niet verder komen dan hoofdlijnen. Er is behoefte aan een uitgebreidere en duidelijkere tekst waarin meer aandacht wordt gegeven aan de eerlijke verdeling van lusten en lasten en de potentiële bijdrage van energiecoöperaties. Zowel vanuit GNMF/NMU en provincie Gelderland zijn tekstvoorstellen aangereikt.

Reactie/voorstel: De opgenomen tekst was inderdaad nog onvoldragen. Onderstaand een aanvullend tekstvoorstel, gebaseerd op de bijdragen van GNMF/NMU en provincie Gelderland.

Naast participatie in het proces zetten wij in op lokaal eigenaarschap. We streven naar het realiseren van minimaal 50% lokaal eigenaarschap van grootschalige wind- of zonne-energieprojecten. We zijn ons ervan bewust dat we hiermee de lat hoog leggen. Daarom willen we de vrijheid bieden om een lokaal passende participatiemodus te vinden. Denk bijvoorbeeld aan alleen participeren, alleen een omgevingsfonds of lokaal eigenaarschap. Gemeenten zullen hun beleid voor lokaal eigenaarschap en participatie verder uitwerken op basis van de volgende contouren:

- *In beleidskaders voor zon en wind wordt opgenomen dat alleen medewerking wordt verleend aan een project als:*
 - o *de omgeving (omwonenden en andere belanghebbenden) in een vroeg stadium betrokken wordt bij locatiekeuze, ontwerp, inrichting en baten voor de omgeving. De omgeving krijgt een belangrijke stem in de aanwending van de baten.*
 - o *de lokale omgeving in staat wordt gesteld voor minimaal 50% mede-eigenaar te worden van grootschalige projecten voor zon en wind.*
- *Gemeenten zijn in principe bereid garant te staan voor leningen van energiecoöperaties bij de BNG, mits minimaal 20% van de investering is gegarandeerd door lokale bijdrages.*

Participatie en eigenaarschap zijn ook van belang in de warmtetransitie. RES Foodvalley wil bewonersinitiatieven ondersteunen bij het ontwikkelen en exploiteren van een lokale warmtebron. Wat daar verder voor nodig is, werken we uit op weg naar de RES 1.0.

Provincies zullen bijdragen aan het succes van lokale (coöperatieve) initiatieven door middel van toegankelijkheid van een ontwikkelfonds, zodat dezelfde regels gelden voor energiecoöperaties in Gelderland en Utrecht. Het Rijk wordt opgeroepen zich hierbij aan te sluiten zodat er meer middelen beschikbaar komen.

We zullen de voortgang voortdurend monitoren. We zijn bereid zo nodig in de toekomst onze kaders aan te passen.

9. Ondertekening/commitment onderhandelaars

Ingebracht door GNMF/NMU

Issue: Of de namen van de GNMF en NMU er onder kunnen, hangt echter nog wel af van enkele belangrijke bespreekpunten aanstaande donderdag. Of we uiteindelijk het concept-bod kunnen ondersteunen hangt voor ons nog af van een noodzakelijke consultatie van onze achterban c.q. leden/besturen. Om die reden vinden onze directeuren het nog niet gepast om nu hun foto met een quote in te sturen.

Reactie: de versie van de concept-RES is een onderhandelaarsakkoord. Voor alle partijen geldt dat uiteindelijke instemming afhangt van achterbanconsultatie. De deelnemers aan het Stakeholderoverleg wordt gevraagd dit

voorlopige resultaat van het RES-proces te verdedigen naar hun achterban. Het is ook een tussenproduct, het RES-proces gaat verder naar RES 1.0. Het ligt voor de hand dat uit de bespreking van dit onderhandelings-resultaat met de achterbannen kanttekeningen, suggesties en/of bezwaren naar voren komen. Die inbreng is richtinggevend voor verdere uitwerking naar RES 1.0. Dan wordt een definitief besluit genomen.

Voorstel:

- Omschrijven dat deze versie een onderhandelaarsakkoord is dat nog aan achterbannen wordt voorgelegd
- Namen onder voorwoord handhaven en bij voorkeur ook foto's met quotes – het staat iedereen vrij daar zijn eigen accent in te benadrukken.

10. Planning en besluitvorming

Ingebracht door gemeente Scherpenzeel

Issue: De raadsleden (en wethouder) van Scherpenzeel missen door de coronamaatregelen de mogelijkheid om een kaderstellend debat te voeren en binnen de eigen partij met leden het gesprek te kunnen voeren over duurzame opwek in het algemeen en de RES in het bijzonder. Tot nu toe is de opdracht om (ook zonder besluitvorming) uiterlijk 1 juni een concept-RES in te dienen. We vragen ons af of dat laatste wenselijk is. Wie beslist er dan wat we opsturen?

Reactie: Eerste stap is om het in het Stakeholderoverleg eens te worden over het document dat aan de achterbannen wordt voorgelegd. Voorstel is om de planning daarvan te handhaven en op 1 april de concept-RES aan de colleges te sturen, zodat het resultaat uiterlijk 8 april kan worden gecommuniceerd. Het is goed denkbaar dat de behandeling in raden, staten en waterschapsbestuur in de knel komt door coronamaatregelen. Mocht zorgvuldige behandeling voor 1 juni niet haalbaar zijn, dan adviseert Nationaal Programma RES om uiterlijk 1 juni 2020 een 'voorlopige' versie van de concept-RES te overhandigen en aan te geven welk besluitvormingstraject, volgens welke planning, nog beoogd is. Deze 'voorlopige' versie kan dan door PBL alvast meegenomen worden in de analyse, met de kanttekening dat besluitvorming nog moet plaatsvinden. NP RES zegt toe dat zij bij eventuele vragen over de status van de concept-RES helder communiceren dat onze regio een versie heeft gestuurd zonder enige status.

Voorstel:

- Onderhandelaarsakkoord afronden op 1 april, aansluitend besluitvorming in colleges/DB en concept-RES aanbieden aan raden, staten en ab
- Mocht zorgvuldige behandeling niet mogelijk zijn voor 1 juni 2020, het advies van Nationaal Programma RES volgen en een voorlopig document aan NP RES overhandigen met de kanttekening dat besluitvorming nog niet is afgerond. Het Nationaal Programma aangeven dat dat gevolgen kan hebben voor de datum van 1 maart 2021 (inleveren RES 1.0)

Hamerunten

1. Algemeen - Provincie Gelderland: Het is een erg lijvig stuk. Verder is een samenvatting aan het begin wenselijk en/of een voorwoord waarin nog een keer de ambitie wordt genoemd om samen te gaan voor 1 TWh. Misschien kunnen een aantal onderdelen naar een bijlage? Zoals over mogelijk andere energiebronnen.
Voorstel:
 - er wordt een publiekssamenvatting toegevoegd.
 - In het voorwoord verwijzen naar de ambitie van 1TWh (als hierover overeenstemming is, zie bespreekpunt)
2. Voorwoord – GNMF/NMU: In het voorwoord zien we graag een korte paragraaf toegevoegd. Iets in de trant van: Wind- en zonneparken hebben een flinke impact op onze dagelijkse leefomgeving, op natuur en landschap en op het landgebruik. Het is daarom belangrijk om ook te zoeken naar meekoppelkansen die er liggen in andere gebiedsopgaven. In het vervolgproces op weg naar RES 1.0 gaan we daar meer aandacht aan besteden.
Voorstel: overnemen
3. Hoofdstuk 4, alternatieve technieken – Diverse reacties: De tabel is onduidelijk en het is onduidelijk of het alleen over elektriciteit gaat of ook over warmte.
Voorstel:
 - Tabel schrappen
 - Beter uitleggen welke alternatieven worden toegelicht en hoe deze geselecteerd zijn
4. Hoofdstuk 4, biomassa – ValleiEnergie en provincies Gelderland en Utrecht: Er zijn diverse opmerkingen bij deze tekst. ValleiEnergie benadrukt enkele bezwaren tegen biomassa in de vorm van hout. Gelderland vindt juist dat het er nu wat ongenueanceerd staat.
Voorstel: tekst stevig redigeren, meer balans en check op feitelijke juistheid
5. Hoofdstuk 7, energiebesparing – gemeenten Barneveld, Ede en Nijkerk: de tekst over energiebesparing is belangrijk voor het draagvlak. Gemeenten roepen op om ambitie aan te passen naar MINIMAAL 1,5% energiebesparing. De vraag die daarop volgt is of we dit ook regionaal gaan oppakken en of hier middelen voor beschikbaar komen.
Voorstel:
 - Tekst aanpassen naar minimaal 1,5%
 - In tekst aangeven dat richting RES 1.0 concreter wordt uitgewerkt hoe deze ambitie kan worden waargemaakt en wat dit betekent voor inzet van middelen
6. Hoofdstuk 7, Minst-gevoelige bestemmingen – diverse reacties: meerdere partijen geven liever een positieve term te gebruiken in plaats van minst-gevoelige bestemmingen. In het stuk werd al geopperd om hier “voorkeursbestemmingen” van te maken.
Voorstel: Term “Minst-gevoelige bestemmingen” structureel aanpassen naar “voorkeursbestemmingen”.
7. Hoofdstuk 7, Overig wind op land – provincie Gelderland: De tekst noemt een onderzoek uit 2016, het is essentieel dat bij dit onderzoek ook het onderzoek A28 als energieroute (Altenburg & Wymenga 2019) wordt genoemd omdat dit een essentiële verdiepingsslag t.a.v. doelsoorten zoals de Wespendif biedt in vergelijking tot het onderzoek uit 2016. Daarom stelt Gelderland de volgende tekst voor bij alinea 3:
“Veel is nog niet duidelijk en dat vraagt nader onderzoek, gesprek en uitwerking. Diverse gebieden kennen beperkingen of ecologische waarden waarmee we rekening moet worden gehouden. Voor de Veluwe is in 2016 al onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor ontwikkeling van windenergie. De studie ‘A28 als energieroute’ (Altenburg & Wymenga - juli 2019) geeft voor de Veluwe (als Natura 2000 gebied) de meest actuele uitkomsten. De studie is uitgevoerd in opdracht van de provincie in samenspraak met de Veluwe-gemeenten. Voor de Veluwe is uit de studie gebleken dat er, gezien vanuit de wespendif, nergens significante negatieve effecten kunnen worden uitgesloten zonder vervolgonderzoek. Op dit moment loopt een gezamenlijk vervolgonderzoek van vier RES-regio’s

rondom de Veluwe en de provincie Gelderland. Uitkomsten uit het vervolgonderzoek kunnen mogelijk worden meegenomen in het definitief RES 1.0. of 2.0.”

Voorstel: tekstvoorstel overnemen

8. Hoofdstuk 7. Overig wind op land – GNMF/NMU: Er wordt vermeld dat een onderzoek is gestart naar ‘Wind in bos’. GNMF is hier vooralsnog niet in meegenomen en vindt het cruciaal om er als natuurorganisaties bij betrokken te worden.
Voorstel: wens GNMF doorgeven aan projectgroep onderzoek

9. Hoofdstuk 7. overig wind op land – GNMF/NMU: Op de kaart voor windenergie (blz. 43) willen wij voor de locaties bij Remmerden (3a) en de locaties bij Wageningen (4) de term ‘zoekgebied’ veranderd zien in ‘onderzoeksgebied’. Veel van deze locaties liggen zeer gevoelig voor ons, we willen vooralsnog álle prioriteit geven aan het vinden van oplossingen voor meer windturbines langs infrastructuur.
Voorstel: benaming van alle locaties op deze kaart (overig wind op land) aanpassen in “onderzoeksgebied”

10. Hoofdstuk 12. vervolgproces – gemeente Nijkerk: Nijkerk doet enkele suggesties die kunnen worden meegenomen in het hoofdstuk over vervolgproces:
 - organiseren van een goede afstemming tussen andere RES-regio’s
 - regionaal organiseren van monitoring op bod en ieders bijdrage daarin
 - voorkomen dat diverse initiatieven binnen de regio met elkaar concurreren om capaciteit of middelenVoorstel: suggesties verwerken in Hoofdstuk 12.